

Πρόλογος

Το Τμήμα Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Στερεάς Ελλάδας, έλαβε την απόφαση να οργανώσει στη Λιβαδειά ΘΕΡΙΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.

Το επιστημονικό πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνει, κάθε έτος, διαφορετικές θεματικές ενότητες. Για το έτος 2011, ως θέμα ορίστηκε το: «ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ», το οποίο είχε και ένα διαγνωστικό χαρακτήρα για την περαιτέρω πορεία του και την εγκαθίδρυσή του ως θεσμού του Πανεπιστημίου.

Το πρώτο θερινό Σχολείο έλαβε χώρα στις 25 Ιουνίου 2011 στην έδρα του ΤΠΟΑ στη Λιβαδειά. Στις εργασίες του θερινού σχολείου συμμετείχαν και ανέπτυξαν θέματα οι : κ. Δημήτριος Παναγιωτόπουλος Αν. Καθηγητής, ο κ. Στέφανος Καραγιάννης Καθηγητής ΤΕΙ, ο κ. Αθανάσιος Κουστέλιος Αν. Καθηγητής, ο κ. Μάριος Παπαθουκάς Επίκουρος Καθηγητής, ο κ. Χρίστος Λαδιάς Λέκτορας του ΤΠΟΑ, ο κ. Λέανδρος Λεφάκης και η κ. Βασιλική Δελιθόου διδάσκοντες του ΤΠΟΑ (Π.Δ 407/80).

Τις εργασίες του 1^{ου} Θερινού Σχολείου (1st Summer School) παρακολούθησαν περί τους πενήντα συμμετέχοντες, πτυχιούχοι διαφόρων ειδικοτήτων και κατά κοινή ομολογία είχε μεγάλη επιτυχία, αποτέλεσε δε, μια δράση για την οποία ανοίγεται ένας ακόμη ορίζοντας για το Πανεπιστήμιο και είμαι βέβαιος ότι θα δοθεί η αρμόζουσα συνέχεια στο θεσμό αυτό.

Στις εργασίες των διδασκόντων που περιλαμβάνονται στον ειδικό τόμο αυτό, αναλύονται τα θέματα που αναπτύχθηκαν κατά τη διδασκαλία στο Σχολείο, όπως είναι :

Το πεδίο θεσμικής αυτονομίας του αθλητισμού, η οικονομική δραστηριότητα στην αθλητική δράση και η ελευθερία της ερ-

Πρόλογος

γασίας, ο περιορισμός της οικονομικής ελευθερίας στην αθλητική δράση, παρεμβατισμός και δικαστικό έλεγχο. Το σύστημα οργάνωσης του αθλητισμού και η αθλητική έννομη τάξη ως μια Lex Sportiva - Lex Olympica και οι αρχές δικαίου που βρίσκουν εφαρμογή στον αθλητισμό και διαμορφώνεται έτσι ένα ειδικό σύστημα ειδικών κανόνων δικαίου. Επίσης συμπεριλαμβάνονται θέματα όπως είναι : η νομική φύση – δομή και οργάνωση των Αθλητικών Ανώνυμων Εταιρειών. Η φύση δηλαδή ο σκοπός, η σύσταση και η εποπτεία των αθλητικών ανώνυμων εταιρειών, το μετοχικό κεφάλαιο και οι διαχειριστικές υποχρεώσεις, η πολυιδιοκτησία και η χορήγηση αδείας από την Ε.Ε.Α. ως προαπαιτούμενο έγκυρης μεταβίβασης μετοχών της.

Η οικονομική πολιτική και η διοργάνωση μεγάλων αθλητικών γεγονότων καθώς και η διαχείριση των ανθρωπίνων πόρων στον αθλητισμό, η καινοτόμα διαχείριση των αθλητικών διοργανώσεων και η επίδραση στον τουρισμό, η τουριστική οικονομία και ο αθλητισμός, είναι μερικά από τα θέματα που εκτίθενται στο έργο αυτό. Τέλος συμπεριλαμβάνονται και θέματα όπως επιχειρηματικότητα και καινοτομία στον αθλητισμό, ο ανταγωνισμός και τα αθλητικά στοιχήματα, με ειδικότερα θέματα, τη δημόσια τάξη και το στοιχηματισμό, τα τυχερά παιχνίδια στην ελληνική νομοθεσία, η ελεύθερη αγορά και τα τυχερά παιχνίδια, τα ολιγοπώλια και τα στοιχηματικά μονοπώλια και η νομολογία του ΔΕΕ.

Η ολοκλήρωση του εγχειρήματος διοργάνωσης από το ΤΠΟΑ Θερινού Σχολείου, μετά και την επιτυχία του, με την έκδοση του έργου αυτού, ολοκληρώνεται η πρώτη προσπάθεια και εκφράζουμε την πεποίθηση και τη βεβαιότητα, ότι θα πραγματοποιηθούν και επόμενα, όπου σύμφωνα με το περιεχόμενο του προγράμματος: **Δίκαιο και Οικονομία του Αθλητισμού**, όπως τούτο παρατίθεται στο τέλος του βιβλίου αυτού, θα είναι σημαντικό να παρουσιασθούν και τα άλλα θέματα.

Το έργο αυτό εκδίδεται με δαπάνες του Ειδικού Λογαριασμού Έρευνας του Πανεπιστημίου Στερεάς Ελλάδος (ΕΛΚΕ) και περι-

λαμβάνει τις εργασίες των ανωτέρω ομιλητών, σε πλήρη μορφή δημοσιεύσεως τους, και τους οποίους ευχαριστούμε για την ειδική συμβολή τους και συνεισφορά τους στην διαμόρφωση και παραγωγή αυτού του έργου .

Από τη θέση αυτή θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμώς τους υπαλλήλους της Γραμματείας του ΤΠΟΑ καθώς και τη Γραμματεία του ΕΛΚΕ, για την υποστήριξη διεκπεραίωσης του πρώτου Θερινού Σχολείου στο Πανεπιστήμιό Στερεάς Ελλάδος και την αμέριστη βοήθειά τους ώστε να σχηματισθεί ο τόμος αυτός με το απαραίτητο υλικό.

Ως υπεύθυνος του Προγράμματος, αλλά και ως επιμελητής του έργου αυτού, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον Πρόεδρο του Τμήματος Οικονομικής Περιφερειακής Ανάπτυξης καθηγητή κ. Χαράλαμπο Μπότσαρη, όπως και τον Πρόεδρο του Πανεπιστημίου Στερεάς Ελλάδος καθηγητή κ Δημήτριο Λουκόπουλο για την αμέριστη συμπαράσταση και υποστήριξή τους, ώστε να διοργανωθεί με επιτυχία το πρώτο θερινό Σχολείο στο ΤΠΟΑ του Πανεπιστημίου Στερεάς Ελλάδος με θέμα: «ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ». Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω και τους συναδέλφους μέλη της ΠΓΣ ΤΠΟΑ που είχαν την καλοσύνη να προβούν στην έγκριση υλοποίησης του ανωτέρω προγράμματος καθώς και τα μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής του τόμου αυτού.

Λειβαδιά 7-1-2012

Δημήτριος Π. Παναγιωτόπουλος
Αν. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

ΘΕΣΜΙΚΗ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ

Δημήτριος Π. Παναγιωτόπουλος

*Αν. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Δικηγόρος
Πρόεδρος της International Association of Sports Law (IASL)*

- I. Θεσμική Αυτονομία του Αθλητισμού
 - A. Πεδία θεσμικής αυτονομίας του αθλητισμού
 - α. Οικονομική δραστηριότητα στην αθλητική δράση
 1. Ανάπτυξη οικονομικής δραστηριότητας στον αθλητισμό
 2. Η ελευθερία της εργασίας
 - β. Περιορισμοί της οικονομικής ελευθερίας στην αθλητική δράση
 1. Παρεμβατισμός και δικαστικός έλεγχος
- II. Σύστημα οργάνωσης του αθλητισμού, αθλητική έννομη τάξη:
Lex Sportiva - Lex Olympica
 - A. Διεθνής Αθλητική Οργάνωση
 - B. Έννομη τάξη στη διεθνή αθλητική δράση
 - α. Θεωρία της αθλητικής οργάνωσης
 - β. Ολυμπιακή αναγνώριση
- III. Αθλητικός κανονισμός ως κανόνας δικαίου
 - A. Η αθλητική πράξη στο μέτρο του δικαίου
 - α. Αθλητικοί κανονισμοί ως κανόνες δικαίου
 1. Αρχή του ποιοτικού αιτίου στον αθλητισμό
 2. Αθλητικός κανόνας ως τεχνικός κανών και κανών δικαίου
 - B. Αθλητικός κανόνας κατά τη νομολογία
 - Γ. Οι αθλητικοί κανόνες έναντι των κανόνων του κοινού δικαίου
 - α. Αθλητικός κανονισμός - Ειδικός κανόνας δικαίου
 - β. Η αρχή της Lex Specialis Derogat Legi Generali

Ι. Θεσμική Αυτονομία του Αθλητισμού

Η αθλητική δραστηριότητα εν γένει, η οποία υπόκειται σε ρυθμιστικούς κανόνες δικαίου έχει αναγορευθεί σε θεσμό και αποτελεί την έννοια Αθλητισμός¹. Σε πολλήδες χώρες ο θεσμός αυτός διέπεται από θεμελιώδεις συνταγματικές διατάξεις του οποίου αποτελούν εγγύηση και τον οποίον πολλήδες φορές θέτουν υπό την εποπτεία και την προστασία του Κράτους².

Α. Πεδία θεσμικής αυτονομίας του Αθλητισμού

Ο βαθμός παρέμβασης της κεντρικής διοίκησης στη θεσμική υπόσταση και τη λειτουργία του συστήματος του αθλητισμού οριοθετεί τις παρακάτω κατηγορίες συστημάτων σχέσεων της κεντρικής διοίκησης με την αθλητική δραστηριότητα³ :

1. Πολλήα εκ των ανωτέρω κειμένων ανακοινώθηκαν στο 5ο Διεθνές Συνέδριο της International Association of Sports Law, στη Βαρκελώνη το 1995 και περιλήφθηκαν στα οικεία πρακτικά. Για το λόγο τούτο η αναφερόμενη βιβλιογραφία εντάσσεται στην ανωτέρω χρονική περίοδο με την προδήλως ισχύουσα σημασία της.

2. Σ. Άρθρο 16, 9 και Άρθρο 28, βλ. Δημήτριος Π. Παναγιωτόπουλος (2005) *Αθλητικό Δίκαιο Ι, Συστηματική Θεμελίωση-Εφαρμογή*, Νομ. Βιβλιοθήκη: Αθήνα σελ. 44-50, πρβλ. Παναγιωτόπουλος *Θεωρία Αθλητικού Δικαίου*, Α.Σάκκουλας: Αθήνα, 1990, σελ.21-50, βλ. Ελ. Βενιζέλος, «Η Συνταγματική υποδοχή του Αθλητισμού», στα: Πρακτικά του Διεθνούς Συνεδρίου, *Ο Θεσμός των Ολυμπιακών Αγώνων - διεπιστημονική προσέγγιση*, Ολυμπία 3-7 Σεπτεμβρίου 1991 και *Pandektis ISLR*, 1:2, 1992, σελ. 212-214, Πρ.βλ. Ι. Δρόσος, «Σύνταγμα και Αθλητισμός», Ημερίδα του *Ε.Κ.Ε.Α.Δ.* 17.1.1991, στο: *Pandektis ISLR*, 1:1, 1992, σελ. 134, πρ. βλ. Α. Λοβέρδος, «Η προστασία του Αθλητισμού ως ατομικό και κοινωνικό δικαίωμα» in: *Proceedings of the 1st International Congress on Sports Law*, December 11-13, Athens 1992, H.C.R.S.L.: Athens 1993 pp. 171-175, επ.βλ. Jose Bermejo Vera, «Sport and the Law an overview of the issues», in: *proceedings of the Eighteenth Colloguy on European Law*, «Sport and the Law», Maastricht, 12-14 October 1988, pp. 12-14.

3. Δημήτριος Π. Παναγιωτόπουλος (2005) *Αθλητικό Δίκαιο Ι*, όπ. π

α) Τον άμεσο κρατικό παρεμβατισμό. Σύστημα, σύμφωνα με το οποίο η κρατική εξουσία είναι εκείνη που ρυθμίζει με νόμους της την αθλητική δραστηριότητα σε κάθε επίπεδο (ο αθλητισμός στις πρώην ανατολικές χώρες, ΕΣΣΔ)

β) Τον έμμεσο κρατικό παρεμβατισμό. Σύστημα, σύμφωνα με το οποίο, ένα μεγάλο μέρος του αθλητικού θεσμού, ρυθμίζεται από νόμους της κρατικής εξουσίας και επίσης ένα μέρος ρυθμίζεται με κανόνες της αθλητικής σωματειακής οργάνωσης (περίπτωση της Ελλάδος κ.α.) και

γ) Το φιλελεύθερο σύστημα οργάνωσης του αθλητικού θεσμού, είναι εκείνο κατά το οποίο ο νόμος επιτρέπει εξ ολοκλήρου τις ρυθμίσεις να κάνει η σωματειακή οργάνωση⁴ στα πλαίσια της αυτόνομης λειτουργίας της (**Πίνακας 1**).

σελ. 44-50, επίσης Dimitrios P. Panagiotopoulos (2011) Sports Law Lex Sportiva and Lex Olympica, Ant. Sakkoulas: Athens, pp 527-534, ηββλ. Δ. Παναγιωτόπουλος, *Θεωρία Αθλητικού Δικαίου*, Αντ. Σάκουλλας: Αθήνα 1990, σελ.161. D. Panagiotopoulos, «Sports Law: Concept and Implementation», in: *Proceedings of the 1st International Congress of Sports Law*, Athens 11-13 December 1992, Hellenic Center of Research on Sports Law: Athens 1993, pp. 77-88, A. Loverdos «The protection of sports as a social right», in: *Proceedings of the 1st International Congress of Sports Law*, Op.cit., H.C.R.S.L.: Athens 1993, σελ.171-175, επ.ββλ. E. Venizelos «The institutional character of Sports» in: *Proceedings of the 1st International Congress*, Op.cit., H.C.R.S.L.: Athens 1993, pp. 125-130.

4. Βλ. Αθλ. Νόμος 3479/2006 (ΦΕΚ Α - 152 /19.7.2006) ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία αθλητικών επαγγελματικών ενώσεων, άρθρο 29 παρ. 12 κατά τις διατάξεις του οποίου όλα τα θέματα που αφορούν το ποδόσφαιρο υπεύθυνη να θέτει ρυθμίσεις είναι η Ελληνική Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου η ΕΠΟ. Για τα θέματα αυτονομίας στην αθλητική δράση ηββλ. Dimitrios P. Panagiotopoulos, (1993) «The Institutional problem of the Greek Sport Federation», in: *Marguette Sports Law Journal*, V.5, No:2, pp. 243-250, Jose Bermejo Bera, op.cit, pp.15-18 και τη σχετική βιβλιογραφία που αναφέρει.

Θεσμική αυτονομία και έννομη τάξη στον αθλητισμό

Στα κείμενα των Συνταγμάτων διαφόρων κρατών στα οποία γίνεται μνεία στο αθλητισμό, αλλιά και εκεί όπου αυτός ρυθμίζεται μόνο μέσω της αυτόνομης σωματειακής οργάνωσης, είναι φανερό ότι ο αθλητισμός αποτελεί ουσιαστικό συστατικό της κοινωνικής ζωής, μέρος του πολιτιστικού, οικονομικού και εργασιακού τομέα⁵.

ΘΕΣΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

1. Άμεση κρατική παρέμβαση:

- *Πρώην Ανατολικές χώρες: Βουλγαρία (Σ. άρθρο 47.2, 1971)
Ρουμανία (Σ.άρθρο 24 και 27, 1974)
Λαϊκή Δημοκρατία Γερμανίας (Σ. άρθρο 25.3, 1968)
ΕΣΣΔ, (Σ.άρθρο 24, 1977)*

- Κύπρος, Ν. περί ΚΟΑ 1969-1993 (ΠΑΝΔ.ΙΙ, 1,64.88 επ)

2. Έμμεση κρατική παρέμβαση- συνταγματική προστασία -εποπτεία:

- *Ελλάδα, (Σ.άρθρο 16.9, 1975)*
- *Πορτογαλία, (Σ.άρθρο 64-79, 1976)*
- *Φιλιππίνες, (Σ. άρθρο 19, 1987)*
- *Ισπανία, (Σ. άρθρο 43.3, 148.1.18, 1978)*
- *Συμβούλιο της Ευρώπης (Απόφαση 76)41,24.9.1976, (άρθρο 1)*

3. Πλήρης αυτονομία -Φιλελεύθερο σύστημα:

- *Γερμανία, ελεύθερος και ανεξάρτητος αθλητισμός (Ν.1949, Sechster sportbericht der Bundesregierung, Βόννη 1987)*
- *Γαλλία, Οργάνωση αθλητισμού μέσω ιδιωτικής πρωτοβουλίας 1975, καμμία αναφορά στο Σύνταγμα.*
- *Ιταλία, (Α.Κ, CONI)*

Πίνακας 1: Κατηγορίες παρέμβασης στον αθλητισμό, παραδείγματα χωρών.

5. Leo Vandeveld, «Το δικαίωμα της σωματικής ακεραιότητας του επαγγελματία αθλητή», in: ΠΑΝΔΕΚΤΗΣ: *International Sports Law Review*, V.1:2, pp 260-265.

Κατά συνέπεια, η ελεύθερη αθλητική δραστηριότητα και η ελεύθερη συμμετοχή σ' αυτή αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα των πολιτών στην προοπτική της ποιότητας ζωής και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας⁶, υπό την έννοια της συμβολής στην πολιτιστική, οικονομική και κοινωνική ζωή μιας χώρας διά της ατομικής αλλά και της συλλογικής μορφής δράσης⁷. Τουτό συμβαίνει επειδή έχει καταστεί συνείδηση όλων ότι, ο αθλητισμός, η αθλητική δραστηριότητα και η συμμετοχή σ' αυτήν, συμβάλλουν στην εμφύτευση των θεμελιωδών ανθρωπίνων αξιών, όπως και στην πλήρη εξέλιξη των ανθρώπων⁸.

6. Σ. Άρθρο 5 σε συνδυασμό με το Άρθρο 16, παρ.9, 1, και 12 πρβλ., Ι. Δρόσος, «Αθλητισμός και Σύνταγμα», στα: *Πρακτικά Ημερίδας του ΕΚΕΑΔ: «Ο νέος Νόμος για τον Αθλητισμό υπό την επωνυμία Αθλητικός Κώδικας, ΕΚΕΑΔ: Αθήνα, 1991, Επ. βλ. Δ.Παναγιωτόπουλος, «Le droit au Sport selon la Constitution grecque» in: *Reveu Juridique et Economique du Sport*, 2:1993, σελ.109-116.*

7. βλ. Ε. Βενιζέλος, «Αθλητισμός και Κράτος Δικαίου - Τα όρια της νομικής απορύθμισης και η επιστροφή στο Σύνταγμα», in: *Proceedings 1st International Congress on Sports Law*, op.cit., pp. 125-130, επ.βλ. Α. Λοβέρδος, «Η Προστασία του Αθλητισμού ως Ατομικό και Κοινωνικό Δικαίωμα», in: *Proceedings 1st Int.Congress on Sp.Law*, op.cit., pp.171-175, πρ.βλ. Δημήτριος Π.Παναγιωτόπουλος (1993), «Συμμετοχή στην Αθλητική Δραστηριότητα», in: *Proceedings 2nd IASL Congress, 29-31 October Olympia 1993 and Epitereda* op.cit, pp.70-80. πρβλ. Ε.Reschke, «Rechtswissenschaft und Sportrecht, Theory und themefelder der Sportwissenuschaften», Τ. 4 Hofman: Schomdorf, 1989 pp.160-173, πρ.βλ. Δ.Παναγιωτόπουλος, «Το Αθλητικό Δίκαιο: επιστημολογική προσέγγιση», στο: *ΠΑΝΔΕΚΤΗΣ: ISLR*, 1:1 1992, σελ.30. Επίσης βλ. UNESCO, International Charter of Physical Education and Sport, 21.11.1978, Paris Άρθ.1-3 και προοίμιο σελ.159. Βλ. Αθλητισμός για Όλους, Ευρωπαϊκή Διακήρυξη, Συνδιάσκεψη Ευρωπαϊκών Υπουργών Αθλητισμού, Βρυξέλλες 1975.

8. Βλ. Σχετικές αποφάσεις Ευρωπαϊκών Υπουργών Αθλητισμού για τον αθλητισμό για όλους, Συμβούλιο της Ευρώπης, Απόφαση, Αριθμ. (76)